

ÖMER SEYFETTİN HİKÂYELERİNİN KURUCU UNSURLARI: TARİH VE DİL

Beyhan Kanter*

Özet: 1911’de *Genç Kalemler* dergisi etrafında gelişmeye başlayan ‘Yeni Lisan’ hareketi, sadece dilde sadeleşmeye yönelik bir hareket olmayıp aynı zamanda milliyetçiliğe bağlı tarihsel belleği yeniden kazandırma amacı da taşımaktadır. Özellikle Ömer Seyfettin, hem bir dil bilinci oluşturmak hem de tarihselliğe yaslanan bir milliyetçilik bilinciyle kültürel belleği yeniden canlandırmak amaçındadır. Nitekim yazar hikâyelerinde, hem kullandığı dil örgüsüyle hem de hikâyelerinin tarihsellik boyutuyla ‘millî romantik duyuş tarzını’, ‘millî benliğe dönüş’ ve ‘kültürel hatırlama’ çerçevesinde ele alır. Ömer Seyfettin’in hikâyelerinde tarihsellik, ulusal kimliğin korunması ve milli benliğin yeniden inşası üzerinden kurgulanır. ‘Tarihin iade değil ihya edilmesi’ gerektiği noktasında önemle duran Ömer Seyfettin’in tarihsel hikâyeleri de ‘öze dönüş’ niteliği taşımaktadır. ‘Öz’e dönüşü, hikâyelerinin olay örgüsü ve kahramanları aracılığıyla yansıtan yazar, tarih, dil ve edebiyat arasında sıkı bir bağ kurar. Bu makalede, Ömer Seyfettin’in hikâyelerindeki tarihsellik ve dil bilincinin ele alınışı kültürel bellek çerçevesinde incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Ömer Seyfettin, tarihsellik, millî benliğe dönüş, kültürel bellek.

THE CONSTITUTANT ELEMENTS OF ÖMER SEYFETTİN’S STORIES: HISTORY AND LANGUAGE

Abstract: ‘Yeni Lisan’ movement (The New Language) which begun to evolve around the *Genç Kalemler Journal* (Young Pens) at 1911, was not just a movement targeting simplification in language, also was aiming to create a historical memory rests upon to nationalism. Especially Ömer Seyfettin, by placing his stories onto a historical base demanding to regenerate the cultural memory by the way of creating both a consciousness of language and a consciousness of nationalism based on historicity. Thus writer, both with the language pattern he used in his stories and with the historical dimension of the stories, took ‘national romantic sense manner’ in the hand within the framework of both “returning to national consciousness” and ‘cultural remembrance’. In the stories of Ömer Seyfettin historicity is constructed in terms of the protection of national identity and reconstruction of national conscious. Ömer Seyfettin’s historical stories, who emphasizes the ‘not reinstatement of history but the revival of history’, has the character of ‘return to the spirit’. Writer, who reflects this ‘return to the spirit’ by the plot and heroes of his stories; establishes a strong connection among history, language and literature. In this article, the historicity and consciousness of language in the stories of Ömer Seyfettin will be analyzed within the framework of cultural memory.

Keywords: Ömer Seyfettin, Historicity, Returning to National Consciousness, Cultural Memory.

* Yrd. Doç. Dr. Mardin Artuklu Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü.

GİRİŞ

Millî edebiyat dönemi, Türk kimliğinin tarihsel bir çerçeve içinde ele alındığı ve milliyetçiliğe bağlı tarihselliğin hâkim unsur olarak şekillendiği bir süreçtir. Millî edebiyat döneminde ortaya çıkan ‘Yeni Lisan’ hareketi, sadece bir dil hareketi olmayıp aynı zamanda millî benliği idealize eden ve millî olanı benimsetmeyi amaçlayan, toplumsal ve siyasal bir harekettir. ‘Yeni Lisan’ hareketi içinde ‘millî benliğe dönüş’ temini tarihsellik bağlamında ele alan Ömer Seyfettin’in hikâyeleri, bu hareketin toplumsal düzlemdeki paradigması niteliğindedir. Özellikle ideal insan tipinin ve ideal devlet düzeninin tarihsel bellekten ve millî toplumsal kültürden uzaklaşmadan kurulabileceği düşüncesi, Ömer Seyfettin’in hikâyelerinde millî duygular çerçevesinde yansıtılan bir durumdur. Milliyetçi söylemi, millî kimlikler bağlamında ele alan Ömer Seyfettin, gelenek ve kültürel bellek arasında kurduğu bağ sayesinde kahramanlarına millî toplumsal değerleri tarih aracılığıyla hatırlatır. Ömer Seyfettin’in hikâyelerindeki millî bilinç vurgusu, Türk tarihinin çalkantılar yaşadığı sancılı bir süreçteki ‘öze dönme arzusu’nu yansıtır. Modern milliyetçilik anlayışını tarihsel dokunun oluşturduğu kolektif bilinçaltıyla şekillendirmek isteyen yazar, ‘halk dilinin kodlanmasında, edebi geleneğin kanonlaştırılmasında ve folklorun icadında’¹ etkin unsur olan toplumsal belleğin hatırlanmasına yönelik bir ruhla hikâyelerini temellendirir.

Hikâyelerini 1908-1920 yılları arasında yazan Ömer Seyfettin, devrinde hâkim olan Osmanlılık anlayışına tepkisini idealize ettiği model kahramanlar aracılığıyla yansıttığı gibi hikâyelerinde kullandığı dil de ‘yaşayan Türkçe’dir. Servet-i Fünun edebiyatının hâkim tesirinin görüldüğü bir dönemde, sade bir dille yazan ve halk dili ile kültür dili arasındaki uçurumu ortadan kaldırma amacı taşıyan Ömer Seyfettin’in dil bilinci, tarihsellik bilincinin de doğuşuna zemin hazırlar. “İlk hikâyesinde kullandığı duru, sade Türkçe zamanla Ömer Seyfettin’in üzerinde ısrarla durduğu hayati bir mesele olur. O, 1911’de “yeni lisan” hareketini başlatan makalelerinde millî birlik ile millî dil arasındaki münasebete dikkati çeker.”² Bu bağlamda Ömer Seyfettin, sade ve duru bir Türkçe ile hikâyelerinin üslubunu kurar.

SEMBOİK DÖNÜŞÜM: KENDİNİ BULMA SÜRECİ/UYANIŞ

Millî benliği harekete geçiren unsurlardan birisi de, “simgesel kategori ve bağların bir ‘toplumsal uzam’ içinde konumlanmaları”nın³ oluşturduğu toplumsal bellektir. Kültüre bağlı toplumsal belleklerini geçici bir süre için yitiren bireylerin uyanışları, kendi gerçekliklerinin farkına varışları ile sembolik bir dönüşüme yol açar. Geçmişin yeniden kurgulanmasını yansıtan ve sembolik unsurlarla çevrili bir yolculuğu içeren bu dönüşüm, Ömer Seyfettin’in hi-

kâye kişilerinin uyanış süreçlerini tetikleyen ve onları milliyetçi söylemin aracı kılan millî bir benlikle şekillenir. Zira “kişinin kendini çevreleyen şeyler dünyasında yitip gitmemesi için, onun, tarihselliğini sağlayan bellek mekânlarına tutunması ve orada kurduğu kendilik bilinci ile hem uzamsal boyutta dünya ile, hem de zamansal boyutta toplumsal geçmişiyle bağlantıya geçmesi kaçınılmaz bir gerçekliktir.”⁴ Ömer Seyfettin de hikâyelerinde geçmişle bağlantıyı ‘Türklük ideali’ üzerinden kurar.

Balkan savaşlarının ve azınlıkların ayaklanmalarının etkisiyle ortaya çıkan Türkçülük akımı, edebi atmosferde de yansımaları bulur. Ömer Seyfettin’in hikâyelerinde, Türk milletinin millî bilinç kazanması, sadece sosyal çerçevede değil, aynı zamanda siyasi ve tarihsel çerçevede ele alınır. Nitekim “Primo Türk Çocuğu” adlı hikâyeye, Balkan savaşlarının oluşturduğu siyasi ve kaotik atmosferin yol açtığı ‘bilinçlenme arzusu’ üzerinden kurgulanır. Bu hikâyede, sembolik dönüşüm yaşayan iki bireyin, dış koşullara bağlı olarak kendi gerçekliklerini bulmaları ve kendi millî kimliklerine dönüşüm sürecinde yaşadıkları içsel yolculukları deşifre edilir. Başkişi Primo’nun kendi gerçekliğine ulaşma aşaması anlatılırken özellikle Kenan Bey’in geçmişini ve tarihini unutması üzerinden kendi kimliklerine yabancılaşmaları/ötekileşmeleri yansıtılır. Zira Kenan Bey’in, İtalyan eşi evlenmek için öncelikle bazı şartlarda bulunur: “Kenan izdivaçdan evvel îratlarını satacak, kızına beş bin lira verecek, Türk âdetlerine sâdik kalmış mutaassıp akrabalarıyla asla münasebet ve ülfette bulunmayacak, doğacak çocukları İtalyan terbiyesi görececek ve İtalyan olacak. Grazia her hususta serbest bulunacak. Kendisine de bazı teşebbüslerinde kullanılmak üzere borç gibi beş bin lira verilecek.”⁵ Kendisine sunulan şartları kabul eden Kenan Bey’in çocuklarına verdiği Primo ve Sekundo isimleri de kendi millî benliğini ve kültürel belleğini unut(tur)maya yöneliktir. Kenan Bey’in bu şartları kabul etmesi, kendi gerçekliğinden, millî ve manevi değerlerinden uzaklaşmasına yol açtığı gibi benliğinde de çatlamaya neden olur. Nitekim bir İtalyan kıızıyla evlenmenin ve millî benliğinden kopmanın / kimliksizleştirilmenin yol açtığı travma, Kenan Bey’in geçmişine / kimliğine dönüşünü hızlandırır. Zira “ecnebi ve levanten mahfillerinde, taassup denilen Türklükten nefretiyle, Türklüğe yani medeniyetsizliğe karşı olan garazıyla, Avrupa muaşeret kaidelerindeki vukuf ve maharetiyle”⁶ tanınan Kenan Bey’de millî kimlik kaygısı bir iç hesaplaşmayla gün yüzüne çıkar. Mehmet Kaplan, Kenan Bey’in yaşam sürecini üçe ayırır: gaflet devri, buhran, buhrandan kurtuluş.⁷ Bütün bu unutmalar içinde “*ne anane, ne mazi, ne vatan ne kavmiyet*”⁸ tanıyan, ancak geçmişini hatırladıkça sıkıntısı/bunalımı artan Kenan Bey’in bireyleşim sürecindeki uyanış evresi, oğlu Primo’da da yansımaları bulur. Türkçe bilmeyen Primo’nun kendi gerçekliğine ulaşmasında ise millî benliğini muhafaza eden Orhan adlı arkadaşının etkili olması, aslında bilinçaltındaki bir duygunun dışarıdan bi-

risinin etkisiyle gün yüzüne çıkmasıdır. Orhan'ın Türk tarihindeki kahramanlıkları anlatması, Primo'ya 'Türklüğünün gururunu' yaşatır. Kenan Bey'in sorgulayıcı ve şüpheli tavrının altında yatan gerçeklik ise arkasını döndüğü millî ve manevi değerlerle karşılaşması / yüzleşmesidir. Millî kimliğini unutan ve geçmişini inkâr eden Kenan Bey'in değişimi, kendi gerçekliğine dönmesidir; oysa "en büyük Türk'ün adı"⁹ olan Oğuz adını seçen Primo'nun değişimi / yeneden doğuşu, kolektif bilinçaltındaki toplumsal belleği hatırlamaya yönelik bir dönüşümdür. Anne ve babası arasında tercih yapmak zorunda kalan Primo'nun babasını / Türk kimliğini tercih etmesi ve Türklüğe bağlı tarihsel bir isim olan Oğuz adını seçmesi, kendi özüne dönüşü ve toplumsal belleğin yeneden kazanılmasını yansıtır. Zira "toplumsal bellek yitimi, toplumun hatırasını (kendi geçmişini) bastırmasıdır."¹⁰ Primo ve Kenan Bey'in yitirdikleri belleklerine yeniden kavuşmaları, 'karşı-kimliğe' direnişlerini kazanmalarının sonucudur.

Ömer Seyfettin'e göre, kendi millî benliklerine sahip çıkan Batılıların 'kültürel emperyalizm' aracılığıyla ötekileştirilmeye zorladıkları, "ırk ve muhit nazariyesini, ruhu ve fikri hasta bütün zavallılar gibi inkâr"¹¹ kalkan Kenan Bey'in millî kültürel kimliğinin dışlanması, toplumsal belleğin kodlarının hatırlanmasını engellemeye yönelik emperyal bir tutumdur. Kenan Bey'in dönüşümünü sağlayan unsur, Trablusgarp Savaşı'nın Türkler üzerinde kurduğu psikolojik baskıdır. Baba ve oğlun kendi gerçekliklerini bulmaları ve Batı hayranlığının yol açtığı yurtsuzluk hissini millî bir aidiyete dönüştürmelerinin sebebi, ruhlarına egemen olan ötekinin kimliğinden sıyrılmaya arzudur. Bu arzuyu tetikleyen ise dış koşullara bağlı gelişen içsel yolculuk çağrısıdır. Kenan Bey'in millî benliğine dönüş sürecinde ihtiyacını duyduğu güç, 'Genç Türkler'in varlığıdır. İtalyan eşinin 'Genç Türkler'e karşı tutumu, Kenan Bey'deki uyanışı tetikleyen bir başka etkidir. Osmanlılık ideolojisinin yol açtığı fikri gelişmelerin Türklüğü unutturduğu düşüncesinde olan Kenan Bey'e göre, Genç Türkler, Türklük idealinin taşıyıcılığını üstlenirler. Bu bağlamda Kenan Bey'in odaklandığı tutunma noktası, Türk tarihiyle ve millî kültürle beslenen bir ruhsal zemindir. Kenan Bey bu ruhsal zemini, "*büyük Türk ruhunun yeni nesilde, yeni hayatta tekrar doğduğunu*"¹² kendisine gösteren oğlunun idrakiyle kazanır.

"Gençliğini Makedonya'da geçirmiş eski bir zabitan hatıra defterinden"¹³ teşekkül eden "Nakarât" hikâyesi de 'uyanış' ve 'kendi gerçekliğine dönüş'ün anlatıldığı bir olay örgüsü ve buna bağlı sunulan 'millî semboller' etrafında kurgulanır. Yıkılış sürecindeki Osmanlı İmparatorluğu'na ulus-devlet modeline dayalı bir kurtuluşu ön gören "Yeni Lisan"çıların görüşleriyle kurgulanan bu hikâyede, Türklük ideali başkalarının / karşı kültürlerin varlığı üzerinden hatırlanır. Nitekim hikâyede, "*çabuk terfi etmek, yüksek mevkilere geçmek, güzel İstanbul'da zevk içinde, eğlence içinde yaşamak, çok iyi yemek, çok iyi içmek, çok iyi gi-*

yinmek, zengin bir izdivaç avlamak, çabucacık paşa olmak"¹⁴ arzularıyla erkânıharf olan Türk subayının, uzaktan görüp âşık olduğu Bulgar kızıyla Amerika'ya kaçma düşüncesi, kayıtlardan, sorumluluklardan kurtulmaya yönelik bencil bir tutumun dışı vurumudur. Ancak subay, bir Bulgar kızıyla kaçmanın ödeteceği bedelin de ihanet ettiği yurduna ebediyen dön(e)emek olduğunun bilincindedir. Bulgar kızının kendisine bakarak uzaktan söylediği türküyü bir aşk söylemi olarak değerlendiren Türk subayı, bu türkünün anlamını öğrenince derin bir utanç yaşar. Zira bu türkünün nakaratı, "bizim olacak, bizim olacak, İstanbul bizim olacak"¹⁵ şeklindedir. Bu sözleri duyduktan sonra kendisini "ahmak, şehvetten başka bir şey düşünmez; bir şeyden anlamaz budala"¹⁶ olarak tanımlayan Türk subayının yaşadığı bunalım ve utanç, aynı zamanda ondaki tarihselliğe dayalı kahramanlık bilincini ve kültürel belleği harekete geçirir. Zira "bellek sadece geçmişti kurgulamakla kalmaz, aynı zamanda şimdi ve geleceğin deneyimlerini de organize eder."¹⁷ Türk subayının geleceğini millî unsurlarla kurgulamasına yol açan unsur, kutsanan geçmişin izlerinin ortak toplumsal deneyimlerde açığa çıkmasıdır. Hikâyenin anlatıcı öznesi olan Türk subayının kendini tanıma ve tanımlama sürecinde fark ettiği "sosyal aidiyet bilinci, ortak bir dilin konuşulması ya da daha genel bir ifade ile ortak bir simgesel sistemin kullanımı ile ulaşılan ortak bilgi ve belleğe katılıma dayanır."¹⁸ Ortak değerleri yüceltme ve benimseme gerekliliği, hikâyede asıl vurgulanan unsurlardan birisidir.

Bir Türk çocuğunun, ötekinin/Rumların varlığında kendi 'millî kimliğini fark etmesi/ keşfi' etrafında kurgulanan "Bir Çocuk Aleko" adlı hikâyede, kahraman bir Türk çocuğunun vatani uğruna göze aldığı tehlikeler, millî bilinç vurgusu ve 'kim'liğini, sorgulama üzerinden yansıtılır. Çanakkale Savaşı sırasında kaybettiği anne ve babasını bulmak için Gelibolu'dan yola çıkan Ali'nin kendisini bir Rum olarak gösterip Rum bir kafilenin içine sığınması, ondaki 'millî benliğe dönüş' sürecinin ve tarihle özdeşleşme aşamasının başlangıcıdır. Nitekim kafilenin başında bulunan papazın Türklerin perişan olması için her sabah dua etmesi, on dört yaşındaki Ali'yi adeta derin bir uykudan uyandırır. Oysa Ali, kendi köylerindeki hocanın "Hıristiyanlar da Allah'ın kuludur, onlara fenalık etmek Müslümanlara fenalık etmekten daha günahtır"¹⁹ sözlerini hatırladıkça, Hıristiyanların kin dolu kalplerine şaşırır. Pazar günleri Rumların kilisede bütün Türklerin öldürüleceğine yönelik söylemleri de, Ali'nin kendi milletinin geleceğini düşünmesine zemin hazırlar. Papazın Aleko sandığı Ali'yle İngiliz karargâhına asılsız iddialarla dolu bir mektup göndermesi, fakat Ali'nin mektubu İngilizlere değil Türk ordusuna teslim etmesi, küçük kahramanın uyanan millî duygularının bir sonucudur. Rumların "Büyük Yunan, büyük Rumluk"²⁰ emellerinden rahatsız olan Ali'nin köyünün cami imamını "büyük Türklük"²¹ için Türk düşmanlarının yok edilmesi için telkinlerde bu-

lunurken hayal etmesi de öteki sayesinde açığa çıkan tepkisel bir duygudur. Ali'nin sembolik dönüşümünü tetikleyen diğer dışsal etkiler, küçük bir Rum kızının yüzerek düşman gemilerinin altını delmesi ve genç bir Rum'un üç yüz kişiyle yüz binlerce düşmanı bozguna uğratmasına yönelik efsanelerdir. Bu anlatılanlardan etkilenen Ali, kendi milleti için savaşmanın kutsiyetinin farkına varır ve kendi tarihini arar.

"Fon Sadriştayn'ın Oğlu" adlı hikâyede, Madam Sadriştayn'ın otuz sene dir bir Türk'le evli olduğu ve Türkiye'de yaşadığı halde Türkiye'ye dair hiç bir şey bilmemesi, kendi kültürüne yabancılaşmamak istemesinin bir sonucu olarak yansıtılır. Fon Sadriştayn'ın Türklerin millî şairinin doğum gününü bayram saydıklarını gururla ifade etmesine karşın eşinin "bu büyük günden bana ne?", "bu sizin bayramınız"²² gibi söylemlerle kayıtsız kalması, Fon Sadriştayn'ın yitirdiği millî duygularını yeniden bulmasını ve 'kim'liğini sorgulamasını tetikler. Nezaketen de olsa eşinin bayramlarına katılan Fon Sadriştayn, eşiyile sadece milliyetlerinin değil ruhlarının yabancılığını da bu süreçte fark eder. Zira Fon Sadriştayn evliliği süresince kendi kültürüne yabancılaşmış ve adeta 'bellek yitimi'ne uğramıştır. Fon Sadriştayn'ın "bellek yitimi tek başına psikoloji ile açıklanamaz; bu sadece çocukluğa özgü bir bellek yitimi değildir. Daha çok toplumsal bir bellek yitimidir. Bellek, bu toplumun toplumsal ve ekonomik dinamiği tarafından zihinden kovulmuştur."²³ Nitekim hikâyenin başkışisi Fon Sadriştayn, toplumsal bellek yitimini örnekleyen bir birey olarak millî duygularından uzaklaşır. Ancak millî şair olarak ilan edilen Orhan Bey'in dille ilgili görüşlerinin gazetelerde övülmesi, asıl adı Sadrettin olan Fon Sadriştayn'a unuttuğu hatta inkâr ettiği millî kimliğinin hatırlatıcısıdır. Fon Sadriştayn'ın toplumsal yapıdaki millileşme eğilimlerini gördükçe "hodgâm, azimsiz, müsrif, tembel, karakersiz bir serseri"²⁴ olarak tanımladığı oğluna milli kültürünü öğretmediği için utanması, yitik belleğini bulmasının bir sonucudur. Çünkü Fon Sadriştayn'a göre, "yirmi beş sene içinde bin türlü sıkıntı ile istikballeleri için biriktirdikleri serveti bankadaki kasadan Arsen Lüpenvarî bir entrika ile aşırıp Amerika'ya"²⁵ kaçan oğlu, ne Türk ne de Alman olabildiği gibi aidiyet bilincinden uzak ve köksüzlüğe meyyal bir yaşam algısını benimsemiştir. Millî şair ilan edilen Orhan Bey'le oğlunu kıyaslayan Fon Sadriştayn, yaşadıklarının ve oğlunun kimliksizleşmesinin sorumlusunun kendisi olduğunu farkındadır. Zira iki ayrı kimliğin göstermelik kabulüyle davranışlarına şekil veren Fon Sadriştayn, 'yitik benliğiyle' yaşam karşısında etkin bir duruş sergileyemez.

Ömer Seyfettin, 'yitik belleğin' en uç örneğini "Piç" adlı hikâyede deşifre eder. Ancak bu hikâyede, kültürel belleğini yitiren bireyin içsel bir dönüşüm ya da uyanış evresi söz konusu değildir. Kimliğinden/Türklüğünden utanan ve yaşamını bu aşağılık kompleksinden kurtulmaya adanmış Ahmet Nihat'ın

ironik öyküsü üzerine kurgulanan hikâyede 'karşı değer'leriyle olumsuzlanan Ahmet Nihat, öteki olmak için gayri meşru bir çocuk olmanın gururunu yaşıyan, ötekileşmeyi içselleştiren kimliksizleşmiş bir tip olarak deşifre edilir. Nitekim hikâyede olumsuz bir tip ve 'karşı değer' olarak yansıtılan Ahmet Nihat'ın "Türk olduğumu düşünmek, kendimi öldürmek arzuları verirdi"²⁶ şeklindeki söylemleri, yazarın sözünü emanet ettiği anlatıcı özne tarafından eleştirilir. Ömer Seyfettin'in hikâyelerinde görülen kimliksizleşmiş ya da kimliğini unutan bireylerin yaşamsal duruşları bu hikâyede de ironik bir yaklaşımla eleştirilir. Ahmet Nihat, içsel bir dönüşüm ya da uyanış yaşamadığı gibi öteki olmak uğruna her türlü toplumsal kabulün dışında olmayı tercih eden bir tip olarak yansıtılır.

MİLLÎ TARİHİN KUTSİYETİNİ KEŞİF: GEÇMİŞE ÖZLEM / GEÇMİŞLE ÖZDEŞLEŞME

Toplumsal yapının ortak şuur etrafında birleşmesi, toplumsal etkileşim aracılığıyla gerçekleşir. Zira "toplumsal etkileşim, bireylerin bir arada bulduklarında giriştikleri karşılaştırmalara, dolayısıyla da toplum dizgelerinin kurumlarının birbirine eklenmesini sağlayan 'kurucu parçalar' düzeyi olarak toplumsal bütünleşmeye göndermede bulunur."²⁷ Toplumsal bütünleşmeyi sağlayan köşe taşlarından birisi de ortak bir mazi etrafında şekillenen ortak tarih bilincidir. Ömer Seyfettin'in hikâyelerinin temel kurgusunu da geçmişin kut-sanmasını içeren millî tarih bilinci oluşturur. Bu hikâyelerde, ötekine duyulan hayranlığın toplumsal zemindeki boşluklardan sızarak bireylerin ruhlarına sinmesinin geçmişle kurulan bağ sayesinde bertaraf edilmesi anlatılır.

"Çanakkale'den Sonra" adlı hikâyede, "milliyetiyle, diniyle, mabedinin ulviyetiyle, içtimaiyatının ezeliyetiyle, mefkûresinin nihayetsizliğiyle bir insan, ahlâki ve manevi"²⁸ bir insan olmak isteyen başkışının yaşamdan ve vatanın kurtuluşundan ümidini kesmiş bir biçimde ölümünü beklemesi, umutsuzluk eksenli deşifre edilir. Başkışıye kaybettiği ümitleri geri veren ve onu umutsuzluğun çukurundan kurtaran unsur, millî mefkûresini hatırlayan millete itimat etmeye başlamasıdır. Bu güveni sağlayan ise, Çanakkale'de kazanılan zaferdir.

Ömer Seyfettin, "Kaç Yerinden" adlı hikâyede "XIX. asrın sonlarından başlayan XX. asırda hızlanan maddi ve manevi çöküşten kurtulmak için ileri sürdüğü modeli"²⁹ hikâyeye kişileri aracılığıyla dile getirir. Bu hikâyede, millî benliğini geçmişin anılarıyla yücelten anlatıcı özneye, doktor arkadaşının geçmişin kahramanlıklarının halen sürdüğünü gazi olan subaylar ve millî kahramanlar aracılığıyla göstermesi, "mazide bugünkü medeniyetin söndürdüğü nurların ve ulviyetin"³⁰ devam ettiğine yönelik bir umudu içerir. Ömer Seyfettin, bu hikâyeye aracılığıyla tarihin kutsiyetine ve kahramanlık serüvenlerine sığı-

narak gelecekte ümidini kesen bireylere, vatan için fedakârlıktan kaçınmayacak millî kahramanların varlığını hatırlattığı gibi duygu birliğini yitirmeyen toplumların varlıklarını muhafaza edecekleri fikrini savunur.

“Forsa” adlı hikâyede, “*en şanlı, en meşhur Türk gemicilerinden*”³¹ Kara Memiş’in daha yirmi yaşındayken Tarık Boğazı’nı geçmesi, poyraza doğru haf-talarca, aylarca, kenar, kıyı görmeden gitmesi, rast geldiği adalardan cizyeler alması, irili ufaklı donanmaları bertaraf etmesi, idealize edilen millî bir duy-gu ve millî kimlikle betimlenir. Malta korsanlarına esir düşen Kara Memiş’in, kendisini kurtaran gemideki Türk askerleriyle beraber savaşa katılması ve “va-tan al bayrağın dalgalandığı yer değil midir”³² sözünü telaffuz etmesi, millî duyarlığının bir sonucu olarak idealize edilir.

KARŞI DEĞERLERİN VARLIĞINDA TÜRKLÜK İDEALİNİN YÜCELTİLMESİ

Ömer Seyfettin’in hikâyelerini kurgulama yöntemlerinden birisi de karşıt değerlerin varlığında, savunduğu ve idealize ettiği millî değerleri yüceltme-sidir. Nitekim yazar, millî kimlik bilincinden yoksun olan ve “vatanım nev-i beşer/ milletim rûy-i zemin” düşüncesini taşıyan bireylerin düşünüş tarzla-rını ironik bir şekilde eleştirerek kendi görüşlerinin doğruluğunu ispatlama eği-limindedir.

Osmanlı İmparatorluğu’nun çalkantılı bir süreç yaşadığı dönemde kurtu-luş reçetelerinden birisi olarak öne sürülen Osmanlılık fikri, Ömer Seyfettin’in inanmadığı ve yazılarında, hikâyelerinde eleştirdiği bir düşünüş biçimidir. Bu bağlamda yazar, Osmanlılık fikrini çürütmek için ön gördüğü düşünceleri-ni hikâyelerine yayar ve tezini güçlendirecek olay örgüleri etrafında hikâye-lerini şekillendirir. Yazar, Balkanlarda yayılmaya başlayan milliyetçilik akımları olduğu sürece, Osmanlılık idealinin gerçekleşemeyeceği düşüncesini ta-şdığı gibi millî ideallerin korunmasına yönelik bir tutum sergiler. Nitekim mil-lî ideallerin korunmasını “Hürriyet Bayrakları” adlı hikâyesinde, millî benlik ve millî uyanış teması çerçevesinde ele alan Ömer Seyfettin’e göre, millî uya-nışın temelini tarihleri, mefkûreleri aynı olan milletlerin kendi gerçeklikleri-ni keşfetmeleri oluşturur. Yazara göre, toplumsal çözülmenin ve içindeki sarsın-tıların nedeni, Osmanlı Devleti’nin tek bir milletten teşekkül etmemesidir. Hi-kâyede Osmanlılık fikrini savunan birisinin Bulgar köyünde gördüğü kırmızı biberleri bayrak sanması ve Osmanlılık fikrine karşı çıkan arkadaşıyla bu güzel manzarayı yakından görmek istemesi ve gördüğü manzara karşısında yaşadığı hayal kırıklığı, karşı değerlerin varlığında millî bilincin uyanması ek-seninde anlatılmaktadır. Yolda karşılaşılan Bulgar’ın “neznam Türkçe bre”³³ şeklinde cevap vermesi, yazarın Osmanlılık fikrini çürütmek için kullandı-

ğın unsurlardandır. Hikâyede Osmanlılık fikrinin sadece Türkler tarafından benimsenmiş olmasına yönelik eleştirel bir tutum da söz konusudur.

Ömer Seyfettin, karşı değerleri ironik bir söylemle dile getirdiği hikâyelerinde özellikle ötekinin yaşam algısını içselleştiren ve 'kültürel erozyon'a uğrayan bireylerin aidiyet bilincinden yoksun oluşlarını eleştirir. Nitekim "Gayet Büyük Bir Adam" hikâyesi, 'gayet büyük adam' adıyla tanıtılan ve embriyoloji ilminde ihtisas kazanmış, Batı hayranı bir yazarın millî ve dini mefkûreleri olumsuzlamasının eleştirisi üzerinden kurgulanır. Dünyadaki tehlikeleri milliyet hissine bağlayan ve Türkiye'de olmayan bu tehlikenin icat edilmesine karşı çıkan 'gayet büyük bir adam'ın liberal gazetelerin baş sütunlarında, Panislamizm ve Pantürkizm aleyhinde yazılar yazması ve bütün arzı, vatanı; bütün insanlığı milleti sayması, ironik bir bağlamda anlatılır. 'Gayet büyük bir adam'ın milliyetleri ölmeye mahkûm görmesi ve Osmanlı memleketine Türkiye denmesini haksız bularak Türklüğü kabul etmemesi, yazara göre Batı hayranlığının ürettiği ve kimliksizliği telkin eden bir düşünüş tarzıdır. Nitekim 'gayet büyük bir adam', 'gayri millî Osmanlı milleti' olarak tanımladığı Osmanlı Devleti içinde, Turan düşüncesinin yeşermesini eleştirir. Ömer Seyfettin, bu hikâyede Türklük idealini 'karşı-değer'lerin varlığı üzerinden savunur. Hikâyedeki başkişinin, yaşam algısının çıkar ilişkilerine dayanmasının eleştirisi, bu bireyin kendi söylemleriyle ortaya dökülür. Zira yazara göre, millî kimliğine yabancılaşan 'gayet büyük bir adam', tutsağı olduğu kibrin etkisiyle "Yeni Lisan ve Yeni Hayat" hareketlerinin aleyhinde bulunur.

Ömer Seyfettin'in hikâyelerinde, Balkanlardaki milliyetçilik akımlarının etkisiyle ortaya çıkan Türklük bilinci, özellikle karşıt değerlerin varlığında görünürlük kazanır. "Tuhaf Bir Zulüm" adlı hikâyede, Bulgar bir diplomatın Türkleri fikirsizlik ve idealsizlikle suçlayarak Türklerde sadece taassubun olduğunu söylemesi, Türkler aleyhindeki milliyetçi propagandanın bir sonucu olarak aktarılır. Olcay Önertoy'a göre, "Öyküdeki genci gece uyutmayacak ölçüde üzen bu gerçeği Ömer Seyfettin de dönemin aydınlarıyla birlikte biliyor ve yıkılışı durdurmanın ancak 'millet olma' aşamasına ulaşarak sağlanabileceğine inanıyordu."³⁴ Bu bağlamda yazar, millet olma bilincini uyandırmak amacıyla hikâyesini aracı kılar.

MİLLÎ KÜLTÜR VE MİLLÎ BENLİĞE DÖNÜŞ SÜRECİNDE DİLİN KURUCULUĞU

Genç Kalemler dergisinde yazdığı makalelerde, dilde sadeleşmenin ve halk dilini kullanmanın önemini vurgulayan Ömer Seyfettin, hikâyelerinde de karşı görüşleri çürütmeye yönelik tezlerle bu konuya göndermeler yapar. Ömer Seyfettin ve Yeni Lisan hareketinin diğer savunucuları, dilsel farklılıkların or-

tadan kaldırılmasının mücadelesini sadece toplumsal hareketlilik içinde değil aynı zamanda edebi eserlerindeki ‘dil ihtilâli’ aracılığıyla da sürdürürler. Ömer Seyfettin, “II. Meşrutiyet yıllarında da sürdürülmek istenen Edebiyat-ı Cedide tarzı sanat anlayışına ‘edebiyatsız edebiyat’ parolasıyla karşı çıkmış; ‘süslü ve şairane’ anlatımın edebiyat için neredeyse tek yeter koşul sayıldığı bir ortamda, eserlerini süssüz, açık ve yalın bir üslupla kaleme almıştır.”³⁵ Zira yazar, dil bilincini hem kullandığı dil hem de hikâyelerindeki göndermelerle kurma çabasıdır.

1917’de yayınlanan “Hürriyet Gecesi” adlı hikâyede, Meşrutiyet’in ilanının oluşturduğu heyecan ve coşkunun çığırından çıkmasının tedirginliği, millî benliğin ve millî dilin çıkarlar uğruna feda edilmesi üzerinden betimlenir. Nitekim toplumsal zeminin fikri niteliğini kaybetmesi ve bilinçsiz birtakım faaliyetlerin varlığı, bu hikâyede hürriyet idealinin yanlış algılanması üzerinden yansıtılır. Ömer Seyfettin, karşı değer olarak tanıttığı ‘şaşkın bir yazara’ yönelik telkinlerini sözünü emanet ettiği bir ihtiyar aracılığıyla söyleyerek tezini güçlendirme amacı güder. Yazarın sözcüsü durumundaki ihtiyarın “milletini uyardır. Senin milletin daha kendi ismini bilmiyor, kendi lisanını bilmiyor”³⁶ şeklindeki uyarıları, millî mefkûrenin ve dilde millîleşmenin esas tutulmasına yönelik bir ideali içerir.

“İnat” adlı hikâyesinde atasözlerinin / darb-ı mesellerin değişmesinden duyduğu tedirginliği dile getiren Ömer Seyfettin’e göre, “müşterek hikmetler, umumi hükümlerdir.”³⁷ Halkın malı olan bu hükümlerin, bir tanesinin bile iflas etmesi, yazarın, “mukaddes mabedinin kubbesinden kafasına bir taş düşen müminin elemi”³⁸ hissetmesine yol açar. Ortak yaşam deneyimlerini ve kültürel belleği yansıtan sözlerin varlığını yaşamla birleştiren yazar, hikâyedeki anlatıcı özneye mektup yazarak “lisan hususunda ben halka değil, halk bana tabidir”³⁹ diyen Efruz Bey’in haksızlığını ispatlama amacı güder. Yazarın burada gönderme yaptığı unsur, halk dilindeki kullanımların doğruluğudur. “Canlı deneyime dayanan ortak belleği, bir ‘duygudaşlık’ olarak ve bir duygu birlikteliğinin tipik seçiciliğine uygun olarak deyişler, meseller, öğretiler”⁴⁰ üzerinden algılayan anlatıcı öznenin bu tutumu, halk kültürü ve halk dili arasında kurduğu bağın bir göstergesidir. Millî kültüre ve dile yüklenen bu anlam, “millî edebiyatın üretiminde yer alan temsil ürünlerini”⁴¹ ve toplumun kültürel kodlarını biçimlendiren halk dilini esas almanın bir sonucudur.

“Primo Türk Çocuğu” adlı hikâyede, Türk olmanın bilincini yaşayan Primo’nun bir ay içinde çok güzel bir lisan olarak değerlendirdiği Türkçeyi öğrenmesi, millî kimlik bilinci edinmede dile yüklenen kutsallığı yansıtır. Yine aynı şekilde “Hürriyet Bayrakları” adlı hikâyede, millet olmanın aynı dili ve aynı tarihi paylaşmaktan geçtiği düşüncesi savunulur.

“Fon Sadriştayn’ın Oğlu” adlı hikâyede, millî şair olarak ilan edilen Orhan Bey’in “Ülkelerin Uyanışı” adlı şiirinin dil bilincini yansıtmaması, dil ve millî kimlik arasında kurulan sıkı bağın bir göstergesidir. Orhan Bey’i öven gazetelerin, onun dil bilincini telkin ettiğini ve Türklerin ondan önce genel bir lisanının olmadığını ifade etmeleri, dilin toplumsal yapıdaki işlevini hatırlatmaya yöneliktir. Nitekim Orhan Bey’in İstanbul’da tabii Türkçenin tahkir edildiğinden bahsetmesi, millî benliği şekillendiren dili korumaya yönelik bir tutumun sonucudur. Hikâyede, Fransızları taklit eden Servet-i Fünûncuların ve tasfiyecilerin suni lisanlarına ilk darbeyi vuran kişi olarak tanıtılan Orhan Bey’in şahsında, hikâyenin yazıldığı devirdeki dil tartışmalarına bir gönderme söz konusudur. Ömer Seyfettin, görüşlerini hikâyede bahsi geçen gazetelerin dilinden şöyle yansıtır: “Edebiyat, sanat, bir zümre için, bir sınıf için, birkaç kişinin marazi keyfi için değildir. Sanat bütün bir milletindir! Onun konuştuğu, kitaplardan öğrenmeden bildiği tabii lisanla eda olunmalıdır!”⁴² Ömer Seyfettin’e göre, millî ideallerin gerçekleşmesinde, dilin kuruculuğu ve dil birliğinin inşa ettiği millî birlik, ulusal kimliği yapılandıran unsurlardandır. Nitekim Ömer Seyfettin’in “Memlekete Mektup” hikâyesinde, anlatıcı, Anadolu’yu, Azerbaycan’ı, Kafkasya’yı, Türkistan’ı ve Buhara’yı dolduran fertlerin “dini bir, dili bir”⁴³ kardeş olduklarını siyasi sınırların bir önemi olmadığını belirterek Turan idealine göndermede bulunur. Yazarın sözcüsü durumundaki anlatıcı, Türklük idealinin canlanmasına yönelik özlemini ve bu yöndeki arzularını dil birliğini vurgulayarak ifade etmektedir.

MİLLÎ BENLİĞİ İDEALİZE EDEN KAHRAMANLARIN VARLIĞI

Ömer Seyfettin’in, hikâyelerinde Türk tarihine atfettiği kutsiyet, idealize edilen kahramanların serüvenleri üzerinden pekiştirilir. “Pembe İncili Kaftan”da, Muhsin Çelebi, millî benliği idealize eden bir kahraman ve gözünü budaktan sakınmayan cesur ve kararlı bir tip olarak sunulur. Yazar, Muhsin Çelebi’yi millî düşüncenin ve vatanın bütünlüğünün korunması fikrini benimseyen ideal tip olarak tanıtır. Nitekim elçi olarak gittiği Safevi şahının karşısında kimliğinden taviz vermeyen ve kendi şahsında Türk milletinin gururunu yücelten Muhsin Çelebi, kimseye boyun eğmeyen kişiliğiyle idealize edilen bir model kahramandır. Muhsin Çelebi’nin vatana duyulan aidiyet duygusunu, millî bilinçle temsil etme çabası, millî mefkûrenin özümsemesiyle ilgilidir. Yine aynı şekilde, “Başını Vermeyen Şehit” hikâyesinde Deli Hüsrev ve Deli Mehmet ile “Kütük” isimli hikâyenin kahramanı Arslan Bey, millî mefkûreleri uğrunda mücadele eden millî kahramanlar olarak sembolize edilmektedirler. Bu hikâyelerde, “(M)addi orantısızlığın netleştiği bir savaştan görüntüde güçsüz, zayıf olan tarafın kazanmasının içsel sebeplerini destanî unsurlarla aktaran sanat-kâr, kişinin millî değerlere tutunarak yapabileceklerinin sınırını işaret eder.”⁴⁴

Zira “Başını Vermeyen Şehit”te, Türk milletinin varlığını yeniden kurgulama çabası, millî benliğe yönelik sembolik değerler aracılığıyla dillendirilir. Bir milletin unuttuğu ‘kendilik değerleri’ nin ve millî kimliğinin yeniden hatırlatılmasının kültürel belleğin canlandırılması üzerinden anlatıldığı hikâyenin kahramanı Kuru Kadı, millî benliğin cisimleştiği sembol kişidir. Kuru Kadı’nın taşıdığı değerler bütünü, efsanevileşmiş ve kutsileştirilmiş özelliklerle sunulur.

Kanuni Sultan Süleyman devrinin anlatıldığı “Kızılelma Neresi” adlı hikâyede, halkın ‘Kızılelma’ya ulaşma arzusu dile getirilir. Kanuni Sultan Süleyman’ın ‘Kızılelma’yı anlama çabası ve askerlerin ‘Kızılelma’ ülküsü için verdikleri mücadelelerin anlatıldığı hikâyede Türklerin idealleri uğruna göze alacakları fedakârlıklar yansıtıldığı gibi yazar, “ontolojik anlamda kendilik sınırlarını keşfeden birey için kurtarıcı sığınak ve zamansal sürekliliğinin de göstergesi ‘millî evi / vatani’ tasvir eder.”⁴⁵ Kızılelma ülküsünün anlatıldığı “Teke Tek” hikâyesi de tarihsel kahramanlıkların mekân odaklı hatırlatılması üzerinden kurgulanır. Nitekim hikâyede bahsi geçen Yayçe Kalesi’nin yazgısından bahsedilen kahramanın bu kalenin geçmişte Türklerin olduğunu vurgulaması, tarihsel gerçekliklerin ve kahramanlıkların yeni kahramanlıklara örnek olması açısından önem arz etmektedir.

Ömer Seyfettin’in hikâyelerinde, kahraman Türk paşalarının başarıları da tarihsel bir çerçevede ele alınır. “Ferman” adlı hikâyenin kahramanı Tosun Bey’in vatani için göze aldığı fedakârlıklara rağmen devletten gelen her türlü cezaya boyun eğmesi, devleti kutsileştirmenin bir sonucudur. Ömer Seyfettin’in tarihsel hikâyelerinde, Türk askerlerini yücelttiği bir başka unsur da Türk komutanlarının zekâları sayesinde, düşmanı savaşmadan bozguna uğratmalarıdır. Nitekim “Kütük” hikâyesinde planlarını en yakın adamlarından bile saklayan Arslan Bey’in zekâsı sayesinde düşman üzerinde nasıl hâkimiyet kurduğunu mitik bir perspektifle anlatan yazar, “Vire” adlı hikâyede de aynı temayı millî bilinç çerçevesinde kullanır. Bu hikâyede de Barhan Bey’in zekâsı sayesinde, kalesini koruması ve kaleyi almaya gelen düşmanları bozguna uğratması, Türk askerlerinin cesaretlerine ilişkin söylemlerle idealize edilir.

Yazar, “Teselli” adlı hikâyesinde ise Erzurum kumandanı İskender Paşa’nın kahramanlıklarını millî duygu tarzını harekete geçirecek bir dil ve üslupla işler. İskender Paşa’nın “mert Turan’ın ortasındaki şımarık İran’a adalet nurları saçacak”⁴⁶ Türk ordusuna ilişkin tasavvurları, geleceğe yönelik beklentisel bir millî duyarlılığı barındırır.

Ömer Seyfettin, “Bir Çocuk Aleko” adlı hikâyesinde de, düşman karargâhını bombalayan Ali’nin cesaretini ve vatan için göze aldığı tehlikeleri vatanı atfedilen kutsiyet ve millî benlik olgusu etrafında ele alır.

SONUÇ

Osmanlı İmparatorluğu'nun sancılı bir dönem geçirdiği, toplumsal krizlerin eşliğinde bulunduğu 1911 yılında ortaya çıkan Yeni Lisan hareketi, hem dilde sadeleşme hem de millî benliği uyandırma hareketidir. Epistemik uyanış olarak tabir edebileceğimiz bu döneme ilişkin millî kaygılar kendini en fazla edebiyatta göstermiştir. Edebiyat aracılığıyla millî bir dil inşası ve millî kültürü esas alan bir bilinçle Türk kimliğinin ön plana çıkarılması, Ömer Seyfettin'in hikâyelerinin de temel dinamiğini oluşturur. 1909-1911 yılları arasında Makedonya'da yaşamasının da etkisiyle yazar, millî kültürü ve millî tarihi, millet bilinci havzasındaki birleştirici unsurlar olarak görür. Bu bağlamda hikâyelerinde tezini güçlendirecek olaylara yer verirken millî değerler ve karşı değerler üzerinden bir karşılaştırma yapar. Yazar, bu karşılaştırmayı yaparken sözünü / düşüncelerini emanet ettiği hikâye kişileri aracılığıyla vurguladığı tarihsel zemini özellikle 'dil bilinci' çerçevesinde duyurur.

Bireyin kendini tanıma ve tanımlama sürecinde, ait olduğu kültürün ve ana dilinin varlığıyla kimliğini biçimlendirmesini hikâyelerinde ana tema olarak ele alan Ömer Seyfettin, Osmanlıcılığa karşı Türkçülüğü / Türk mefkûresini savunduğu gibi Türk kültürüne ilişkin değerlerin benimsetilmesinden yana milliyetçi bir tavır sergiler. Millî kimliklerin çözülmesine, Batı kaynaklı fikir akımlarının benimsenmesine ve Osmanlılık düşüncesinin inşa etmeye çalıştığı ortak kimlik fikrine şiddetle karşı çıkar. Bu bağlamda, Türkçülüğe bağlı milliyetçilik düşüncesini millî değerlere dayanan kültürel / toplumsal bellek çerçevesinde ele alan Ömer Seyfettin, tarihsellik bilincini teşvik edici bir tutum içindedir. Zira yazar, 'millet olma ruhu'nu millî kaygılarla kaleme aldığı hikâyeleri aracılığıyla canlandırma amacındadır. Hikâyelerinde millî kültüre ve millî tarihe bağlılığı, dilin millîleşmesi ve birleştiriciliği çerçevesinde ele alan Ömer Seyfettin, geçmişe dayalı millî bir bilinç oluşturmak için hikâyelerini aracı kıldığı gibi kültürlerine ve kimliklerine yabancılaşan, kimlik krizi yaşayan ve ötekinin yaşamını ödünçleyen bireyleri ironik bir dille eleştirir. Kültürel dokudan ayrı bir dilin mümkün olamayacağı gerçeğini göz önüne alan Ömer Seyfettin, Türk dili üzerinden millî bilincin epistemik çeperlerini genişletir. Böylece bir ulus kimliği inşa etme konusunda ortak tarihi mefkûreden hareketle toplum-dil-milliyetçilik arasında sarsılmaz bir bağ kurar. Bununla birlikte Ömer Seyfettin'in hikâyeleri, millî benliğini ve kimliğini yitiren bireylerin kendi gerçekliklerini yeniden keşfetmeleri çerçevesinde kurgulanır.

DİPNOTLAR

- 1 Gregory Jusdanis, *Gecikmiş Modernlik ve Estetik Kültür*, Metis Yayınları, İstanbul,1998, s. 114.
- 2 İnci Enginün, “Ömer Seyfettin’in Hikâyeciliği”, *Doğumunun Yüzüncü Yılında Ömer Seyfettin*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1992, s.42.
- 3 Antony Giddens, *Toplumun Kuruluşu*, (çev.Hüseyin Özel), Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 1999, s. 143.
- 4 Ramazan Korkmaz, *Aytmatoev Anlatılarında Ötekileşme Sorunu ve Dönüş İzlekleri*, Türksoy Yayınları, Ankara, 2004, s. 31.
- 5 Ömer Seyfettin, *Hikâyeler 1*, (hzl. Hülya Argunşah), Dergâh Yayınları, İstanbul, 2007a, s. 229.
- 6 age., s.220.
- 7 Mehmet Kaplan, “Primo Türk Çocuğu Nasıl Doğdu”, *Milli Kültür*, c. II, 1980, s. 16.
- 8 Ömer Seyfettin, *Hikâyeler 1*, s. 221.
- 9 Age. s. 346.
- 10 Russel Jacoby, *Belleğini Yitiren Toplum*, (çev. Hakan Atalay), Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 1996, s.30.
- 11 Ömer Seyfettin, *Hikâyeler 1*, s.221.
- 12 age., s. 244.
- 13 Ömer Seyfettin, *Hikâyeler 3*, (hzl. Hülya Argunşah), Dergâh Yayınları, İstanbul, 2007c, s. 50.
- 14 age., s.63.
- 15 age., s. 67.
- 16 age., s. 67.
- 17 Jan, Assman, *Kültürel Bellek*, (çev. Ayşe Tekin), Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2001, s. 46.
- 18 age., s. 139.
- 19 Ömer Seyfettin, *Hikâyeler 3*, s. 358.
- 20 age., s. 361.
- 21 age., s. 361.
- 22 Ömer Seyfettin, *Hikâyeler 2*, (hzl. Hülya Argunşah), 2007b, s. 302.
- 23 Russel Jacoby, *Belleğini Yitiren Toplum*, s. 29.
- 24 Ömer Seyfettin, *Hikâyeler 2*, s. 307.
- 25 age., s. 308.
- 26 Ömer Seyfettin, *Hikâyeler 1*, s. 284.
- 27 Antony Giddens, *Toplumun Kuruluşu*, (çev. Hüseyin Özel), Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 1999, s. 143.
- 28 Ömer Seyfettin, *Hikâyeler 2*, s. 86.
- 29 Zeki Gürel, “Ömer Seyfettin’in Tarihi Hikâyeleri Etrafında”, *Milli Kültür*, 1980, c. II, s. 44
- 30 Ömer Seyfettin, *Hikâyeler 2*, s. 119.
- 31 Ömer Seyfettin, *Hikâyeler 3*, s. 217.
- 32 age., s. 221.
- 33 Ömer Seyfettin, *Hikâyeler 1*, s. 298.
- 34 Olcay ÖnerToy, “Ömer Seyfettin’de Milliyetçilik Düşüncesi”, *Doğumunun Yüzüncü Yılında Ömer Seyfettin*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1992, s. 77.
- 35 Hulusi Geçgel, “Yeni Bir Nesir Dili Kurulmasında Ömer Seyfettin’in Görüş ve Önerileri”, *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, c. 1, S. 2, 2012, s. 123.
- 36 Ömer Seyfettin, *Hikâyeler 2*, s. 74.
- 37 Ömer Seyfettin, *Hikâyeler 4*, s. 347.
- 38 age., s. 347.
- 39 age., s. 352.
- 40 Jan Assman, *Kültürel Bellek*, s. 45.
- 41 Gregory Jusdanis, *Gecikmiş Modernlik ve Estetik Kültür*, s. 14.
- 42 Ömer Seyfettin, *Hikâyeler 2*, s. 305.
- 43 Ömer Seyfettin *Hikâyeler 3*, s. 228.
- 44 Ülkü Eliuz, “Ömer Seyfettin Metinlerinde Aydınlanma ve Millî Bilinç”, *Turkish Studies*, 7/4, 2012, s. 333.

⁴⁵ age., s. 332, .

⁴⁶ Ömer Seyfettin, *Hikâyeler 2*, s. 171.

KAYNAKLAR

- Assmann, Jan, *Kültürel Bellek*, (çev. Ayşe Tekin), Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2001.
- Eliuz, Ülkü, "Ömer Seyfettin Metinlerinde Aydınlanma ve Milli Bilinç" *Turkish Studies*, 7 / 4, 2012.
- Enginün, İnci, "Ömer Seyfettin'in Hikâyeciliği", *Doğumunun Yüzyüncü Yılında Ömer Seyfettin*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1992.
- Fischer, Ernst, *Sanatın Gerekliği*, (çev. Cevat Çapan), Payel Yayınevi, İstanbul, 2010.
- Geçgel, Hulusi, "Yeni Bir Nesir Dili Kurulmasında Ömer Seyfettin'in Görüş ve Önerileri", *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, c. 1, S. 2, 2012.
- Giddens, Antony, *Toplumun Kuruluşu*, (çev. Hüseyin Özel), Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 1999.
- Gürel, Zeki, "Ömer Seyfettin'in Tarihi Hikâyeleri Etrafında", *Milli Kültür*, c. II, 1980.
- Jacoby, Russel, *Belleğini Yitiren Toplum*, (çev. Hakan Atalay), Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 1996.
- Jusdanis, Gregory, *Gecikmiş Modernlik ve Estetik Kültür*, Metis Yayınları, İstanbul, 1998.
- Kaplan, Mehmet, "Primo Türk Çocuğu Nasıl Doğdu", *Milli Kültür*, c. II, 1980.
- Korkmaz, Ramazan, *Aytmatov Anlatılarında Ötekileşme Sorunu ve Dönüş İzlekleri*, Türksoy Yayınları, Ankara, 2004.
- Ömer Seyfettin, *Hikâyeler 1*, (hzl. Hülya Argunşah), Dergâh Yayınları, İstanbul, 2007a.
- Ömer Seyfettin, *Hikâyeler 2*, (hzl. Hülya Argunşah), Dergâh yayınları, İstanbul, 2007b.
- Ömer Seyfettin, *Hikâyeler 3*, (hzl. Hülya Argunşah), Dergâh Yayınları, İstanbul, 2007c.
- Ömer Seyfettin, *Hikâyeler 4*, (hzl. Hülya Argunşah), Dergâh Yayınları İstanbul, 2007d.
- Önertoy, Olcay, "Ömer Seyfettin'de Milliyetçilik Düşüncesi", *Doğumunun Yüzyüncü Yılında Ömer Seyfettin*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1992.

